

Buugga Daanyeel - Labaatan iyo Toddobaad

Riyo Kale oo Qarsoon

Jeff Pippenger

2023-12-22

Riyadii labaad ee Nebukadnesar waxay calaamad u tahay “wakhtiga dhammaadka,” marka laba dabaqadood oo caabudayaal ah loogu yeedho inay yimaadaan oo baadhaan “korodhka aqoonta” ee la furfuray sannadkii 1798. Markaasaa sidoo kale Daanyeel loo aqoonsadaa Belteshasar, sidaasna waxaa lagu tilmaamaa inuu yahay dadka axdiga Ilaah, waayo beddelidda magacu si nebiyaysan ayay u calaamadisaa xidhiidh axdi ah. Nebukadnesar wuxuu qiray in Daanyeel uu lahaa joogitaanka Ruuxa Quduuska ah, oo ku salaynaya waayo-aragnimadiisii hore ee Daanyeel, wuxuu moodayay in “qarsoodi innaba” aanay Daanyeel ku dhibayn; hase ahaatee, qarsoodiga riyadan ayaa Daanyeel dhibay.

Boqorow Belteshaasaar, madaxii saaxiriinta, maxaa yeelay waan ogahay in ruuxa ilaahyada quduuska ahi kugu jiro, oo aan qarsoodi kuu dhibin, ii sheeg riyoyinkii aan arkay oo ka mid ahaa riyadayda, iyo fasirkeedaba. Haddaba kuwanu waxay ahaayeen riyoyinkii madaxayga anigoo sariirtayda ku jiifa; waan arkay, oo bal eeg, waxaa dhulka dhexdiisa ku yiil geed, oo dhererkiisuna weynaa. Geedkiina wuu koray, wuuna xoogaystay, oo dhererkiisuna wuxuu gaadhay samada, araggiisuna wuxuu gaadhay dunida dacalladeeda oo dhan. Caleemihiisu way qurux badnaayeen, midhihiisuna way badnaayeen, oo cuntana dadka oo dhan bay ugu jirtay; dugaagga duurku hadh bay ka heleen hoostiisa, shimbiraha samaduna laamihiisa bay degganaayeen, oo binu-aadmiga oo dhammuna isaga ayaa laga quudin jiray. Waxaan ku arkay riyoyinkii madaxayga anigoo sariirtayda ku jiifa, oo bal eeg, waardiye iyo mid quduus ah ayaa samada ka soo degay; cod weyn buuna ku qayliyey, oo sidan buu u yidhi, Geedka jara, oo laamihiisa gooya, caleemihiisana daadiya, midhihiisana kala firdhiya; dugaaggu ha ka carareen hoostiisa, shimbiruhuna ha ka duuleen laamihiisa. Habase yeeshee jirrida xididdadiisa dhulka kaga taga, xataa iyadoo lagu xidhay bir iyo naxaas, cawska jilicsan ee duurka dhexdiisa; oo ha qoyso sayaxa samadu, oo qaybtiisuna ha la jirto dugaagga cawska dhulka. Qalbigiisa ha laga beddelo kii dadka, oo qalbi dugaagna ha la siiyo; oo toddoba wakhti ha dul maraan. Arrinkanu waa amar ku yimid xukunka waardiyayaasha, codsiguna waa erayga kuwa quduuska ah; si ay kuwa nool u ogaadaan in Kan ugu Sarreeyaa ka taliyo boqortooyada dadka, oo uu siiyo kii uu doono, oo uu ka sara mariyo kan ugu liita dadka. Riyadan aniga oo ah Boqor Nebukadnesar ayaan arkay. Haddaba adigu, Belteshaasaarow, fasirkeeda ii sheeg, maxaa yeelay ragga xigmadda leh oo boqortooyadayda oo dhammu ma ay awoodaan inay ii caddeeyaan fasirkeeda; laakiinse adigu waad awooddaa, waayo, ruuxa ilaahyada quduuska ahi wuu kugu jiraa. Markaasaa Daanyeel, kan magiciisa la odhan jiray Belteshaasaar, in muddo ah yaabay, oo fikirradiisiina way dhibeen. Boqorkii baa hadlay oo yidhi, Belteshaasaarow, yaanay riyadu ama fasirkeedu ku dhibin. Belteshaasaarna wuu jawaabay oo yidhi, Sayidkaygiyow, riyadu ha ku dhacdo kuwa ku neceb, fasirkeeduna cadaawayaashaada ha u ahaado. Daanyeel 4:9–19.

Daanyeel waxa “ku dhibay” riyadii iyo fasiraaddeedii, waayo wuxuu garan karay sida Nebukadnesar uga xumaan karo fasiraadda, laakiin markii Nebukadnesar ku dhiirrigeliyo inuu hadlo, Daanyeel wuxuu Nebukadnesar siiyey digniin ku saabsan xukun iman doona. Digniinta xukunka iman doona waxay astaan u tahay digniintii malaa’igtii kowaad ee timid wakhtigii dhammaadka, sannadkii 1798.

Markaasaa Daanyeel, oo magiciisa la odhan jiray Belteshaasar, ayuu yaabay saacad dhan, oo fikirradiisiina way dhibeen. Boqorkii baa hadlay oo yidhi, Belteshaasarow, yaanay riyadu ama fasirkeedu ku dhibin. Belteshaasar baa jawaabay oo yidhi, Sayidkaygiiyow, riyadu ha ku dhacdo kuwa ku neceb, fasirkeeduna cadaawayaashaada ha ku dhacdo. Daanyeel 4:19.

Daanyeel wuxuu “la yaabay saacad keliya.” “Saacadda” waa mid ka mid ah shanta jeer ee erayga “saacad” ku soo baxo kitaabka Daanyeel, mana laga helo meel kale oo Axdigii Hore ah. Halkan waxay u taagan tahay muddada wakhtiga ah ee Daanyeel, isagoo matalaya “kuwa xigmadda leh” ee fahmaya korodhka aqoonta, isu diyaariyaan inay bixiyaan digniinta malaa’igta kowaad, taas oo ku dhawaaqaysa furitaanka xukunka baaritaanka 22 Oktoobar, 1844. Fasiraadda Daanyeel ee riyadu kuma koobna oo keliya ku dhawaaqidada xukun soo socda, balse waxay kaloo ka kooban tahay baaq uu Nebukadnesar ugu yeedhayo inuu dembiga ka joogsado, taas oo matalaysa injiilka weligiis ah ee malaa’igta kowaad. “Saacadda” waxaa si nebinnimo ah loogu meelayn lahaa wakhtiga dhammaadka, sannadkii 1798, markii malaa’igta kowaad soo gashay taariikhda. Malaa’igta kowaad waxay soo gashay taariikhda 1798, dhammaadka “toddobada wakhti” ee aargudashada Ilaah ee lagu soo dejiyey boqortooyadii woqooyi, kuwaas oo ka bilaabmay 723 BC.

Waayo, kuwanu waa maalmaha aargudashada, si ay u rumoobaan wax kasta oo qoran. Laakiin waxaa hoog ku sugnaaday kuwa uurka leh iyo kuwa naaska nuujinaya maalmahaas! Waayo, dalka waxaa ka jiri doona cidhiidhi weyn, oo dadkan waxaa ku soo degi doona cadho. Oo waxay ku dhici doonaan afkii seefta, oo maxaabiis ahaan baa loogu kaxayn doonaa quruumaha oo dhan; Yerusaaalemna waxaa ku tuman doona dadka aan Yuhuudda ahayn, ilaa ay ka buuxsamaan wakhtiyada dadka aan Yuhuudda ahayn. Luukos 21:22–24.

Nebukadnesar wuxuu ku noolaan lahaa isagoo leh qalbiga bahal, muddada aargudashada Ilaah ee lagu soo dejiyey boqortooyadii woqooyi ee reer binu Israa’iil, waayo Nebukadnesar wuxuu ahaa boqorkii woqooyi. Luukos wuxuu muddadaas qudheeda ku aqoonsadaa “wakhtiyo” (“wakhtiyada quruumaha”), jamac ahaan, marka uu tilmaamayo dhammaadka ku tuntanka Yerusaaalem.

Oo waxay ku dhici doonaan afka seefta, oo maxaabiis ahaan baa loogu kaxayn doonaa quruumaha oo dhan; Yerusaaalemna waxaa ku tuman doona dadka aan Yuhuudda ahayn, ilaa wakhtiyada dadka aan Yuhuudda ahayn ay ka dhammaadaan. Luukos 21:24.

Bugga Muujintii, wakhtiyada dadka aan Yuhuudda ahayn ay ku tuntayeen meesha quduuska ah iyo ciidanka waxaa si fudud loogu tilmaamay kun laba boqol iyo lixdan sannadood, waayo waxay si keliya u adkaynaysay muddada silcintii baabbanimada.

Laakiin barxadda dibadda ka ah macbudka ka tag, hana cabbirin; waayo waxaa la siiyey quruumaha aan Yuhuudda ahayn; oo magaalada quduuska ahna cagahooda ayay ku tuman doonaan laba iyo afartan bilood. Oo waxaan amar siin doonaa labadayda markhaati, oo waxay

wax sii sheegi doonaan kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood, iyagoo joonyad xidhan. Muujintii 11:2, 3.

Farriintii uu Daanyeel siiyey Nebukhadnesar waxay ka dhigan tahay farriinta digniinta ah ee xukunka iman doona. Imaatinka farriintaas digniinta ah waxaa si astaan ah loogu meeleeeyey sannadka 1798, kaas oo ah wakhtigii malaa'igtii kowaad timid si ay uga digto xukunka baaritaanka ee soo dhowaanaya. Xukunkii lagu sii sheegay Nebukhadnesar wuxuu dhacay adeegsiga labaad ee erayga “saacad” ee cutubka afraad.

Waxyaalahan oo dhammu waxay ku dheceen boqor Nebukhadnesar. Markii laba iyo toban bilood dhammaadeen ayuu ku socday qasriga boqortooyada Baabuloon. Boqorkiina wuu hadlay oo yidhi, Kanu sow ma aha Baabuloonkii weynaa oo aan u dhisay hoyga boqortooyada xoogga itaalkayga iyo ammaanta haybaddayda aawadeed? Intii eraygu weli afka boqorka ku jiray, ayaa cod samada ka yimid oo leh, Boqor Nebukhadnesarow, adigaa lagula hadlayaa; boqortooyadii waa lagaa qaaday. Oo dadka way kaa eryi doonaan, rugtaaduna waxay la jiri doontaa dugaagga duurka; waxayna kaa dhigi doonaan inaad caws u cuntid sida dibidda, toddoba wakhtina way kugu dul mari doonaan, ilaa aad ka ogaato in Kan ugu sarreeyaa uu ka taliyo boqortooyada dadka, oo uu siiyo kii uu doono. Saacaddaas qudheeda ayaa waxii lagu hadlay Nebukhadnesar ku rumoobeen; oo dadka waa laga eryay, cawsna wuxuu u cunay sida dibidda, jidhkiisiina waxaa qoyay sayaxa samada, ilaa timihiisii u baxeen sidii baalasha gorgorrada, ciddiyihiisiina sidii haadda ciddiyaheeda. Daanyeel 4:28–33.

Xukunkii hore loo sii sheegay wuxuu yimid isla “saacaddii” Nebukadnesar qalbigiisa kor ugu qaaday kibir. Xukunkii baarista ee hore loo sii sheegayna wuxuu yimid markii “saacaddii” xukunka baarista ee Ilaah bilaabatay.

“Saacaddii” xukunka Ilaah ee Oktoobar 22, 1844, waxay soo saartay laba dabaqadood oo caabudayaal ah, kuwaas oo lagu matalay “kuwa xigmadda leh” iyo “kuwa sharka leh” ee cutubka laba iyo tobnaad ee Daanyeel, kuwaas oo haddana sidoo kale lagu matalay “xigmad leh” ama “nacas ah” masaalkii tobanka bikradood, kuwaas oo haddana sidoo kale lagu matalay kuwa rumaysad lagu xaq ka dhigay ee cutubka labaad ee Xabaquuq, kuwaas oo loo barbardhigay kuwii muujiyey isla dabeecaddii Nebukhadnesar lahaa “saacaddii” xukunkiisu yimid.

Bal eeg, naftiisa kibirku kor u qaaday oo ku dhex jirtaa ma qummana; laakiin kan xaq ahu rumaysadkiisa ayuu ku noolaan doonaa. Xabaquuq 2:4.

Labada qaybood ee ku jira mid kasta oo ka mid ah saddexda sadar ayaa la muujiyey markii “saacaddii” xukunkiisu timid 22kii Oktoobar, 1844, taas oo ah waxa “saacaddii” xukunka Nebukadnesar ay matalayso. 1798 wuxuu ahaa dhammaadkii cadhadii “kowaad” ee “toddoba goor,” markii wadaadnimada baadarigu joojisay inay barwaaqowdo, waayo waxaa lagu dhuftay dhaawac dhimasho leh.

Boqorkuna wuxuu samayn doonaa siduu doonayo; wuuna is-sarraysiin doonaa, wuuna iska weynayn doonaa ilaah kasta, oo waxyaalo yaab leh ayuu kaga hadli doonaa Ilaaha ilaahyada ka gees ah, wuuna liibaani doonaa ilaa cadhadu dhammaato; waayo wixii la goostay waa la samayn doonaa. Daanyeel 11:36.

1844, wuxuu ahaa dhammaadkii cadhadii “ugu dambaysay”:

Oo wuxuu yidhi, Bal eeg, waxaan ku ogeysiinayaa waxa dhici doona dhammaadka ugu dambeeya ee cadhada; waayo, wakhtiga la doortay ayaa dhammaadku iman doonaa. Daniel 8:19.

Isticmaalka ugu horreeya ee erayga “saacad,” ee ku qoran Daanyeel cutubka afraad, wuxuu matalaa 1798; taas oo ahayd dhammaadkii “kan ugu horreeya” ee cadhadii Ilaah ee “toddoba jeer” ku dhacaysay boqortooyadii waqooyi ee Israa’iil; imaatinkii fariintii malaa’igta kowaad xilligii dhammaadka; iyo dhammaadkii “toddobadii jeer” ee Nebukadnesar ee “dhammaadka maalmaha.”

Isticmaalka labaad ee erayga “saacad,” ee Daanyeel cutubka afraad, wuxuu matalaa 1844; taas oo ahayd dhammaadka cadhadii “u dambaysay” ee “toddoba goor,” oo ka gees ahayd boqortooyadii koonfureed ee Yahuudah. Waxa kale oo ay ahayd imaatinka xukunka baaritaanka, iyo xukunkii shakhsiga ahaa ee Nebukhadneeser.

Cutubka koowaad wuxuu aqoonsanayaa taariikhda habka imtixaanka ee saddexda tallaabo leh, wuxuuna calaamadeeyaa xoojintii fariinta malaa’igta kowaad 11-ka Agoosto, 1840. Cutubka afraad wuxuu matalaa imaatinka fariinta malaa’igta kowaad waqtiga dhammaadka sannadkii 1798, waana in lagu dul saaraa cutubka koowaad. Cutubka afraad wuxuu adkaynayaa fariinta malaa’igta kowaad iyo digniinteeda ku saabsan xukunka soo dhowaanaya, wuxuuna calaamadeeyaa Oktoobar 22, 1844, iyo imaatinka fariinta malaa’igta saddexaad.

Si wadajir ah ayay u metelaan bilowga ma aha oo kaliya Adventism-ka, laakiin sidoo kale Maraykanka. Cutubyada koowaad ilaa saddexaadna waxay kaloo ka hadlaan taariikhda dhammaadka Adventism-ka, iyo dhammaadka Maraykanka. Cutubka shanaad, iyo markhaatifurka Belshazzar, sidoo kale wuxuu la jaanqaadaa saddexdaas cutub ee hore.

Cutubka koowaad, oo la jaanqaadaya cutubka afraad, wuxuu matalaa dhaqdhaqaaqii malaa’igtii kowaad, iyo taariikhdiisii markii kitaabka Daanyeel la furfuray wakhtigii dhammaadka sannadkii 1798. Fariintii markaas la furfuray waxaa lagu astaystay muujintii Webiga Ulaay, taas oo ka dhigan korodhka aqoonta ku jira cutubyada toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalaaad ee Daanyeel.

Sannaddii saddexaad oo boqornimadii Boqor Belshaasar ah ayaa waxaa ii muuqatay aniga, xataa aniga Daanyeel, riyo ka dambaysay tii markii hore ii muuqatay. Oo waxaan wax ku arkay riyo; oo waxay noqotay, markaan wax arkayay, inaan joogay Shuushan oo ku taal qasriga, taas oo ku dhex taal gobolkii Ceelaam; oo waxaan wax ku arkay riyo, oo waxaan taagnaa webiga Uulaay agtiisa. Daanyeel 8:1, 2.

Cutubyada koowaad ilaa saddexaad, oo la waafajiyey cutubka shanaad, waxay metelaan dhaqdhaqaaqa malaa’igta saddexaad, iyo taariikhda markii kitaabka Daanyeel la furay sannadkii 1989. Fariintii markaas la furay waxaa lagu astaan yeelayaa muujinta Webiga Hiddeqel, kaas oo metela korodhka aqoonta ku jira cutubyada tobnaad, kow iyo tobnaad, iyo laba iyo tobnaad.

Oo bisha kowaad maalinteedii afar iyo labaatanaad, anigoo joogay agta webiga weyn oo ah Xiddeqel. Daanyeel 10:4.

Waxaan sii wadi doonaa ka-fiirsashadeenna ku saabsan silsiladda Nebukadnesar iyo Belshaasar maqaalka xiga.

“Waxa loo baahan yahay daraasad aad uga dhow oo lagu sameeyo Erayga Ilaah. Gaar ahaan Daanyeel iyo Muujintii waa in loo fiirsadaa si aan weligeed hore loogu fiirsan taariikhda shaqadeenna. Waxaa laga yaabaa in wax ka yar aan ka nidhaahno khadadka qaarkood, marka laga hadlayo awoodda Roomaanka iyo baabtiisnimada, laakiin waa in aynu dadka u jeedinnaa waxa nebiyadii iyo rasuulladii qoreen iyagoo ku hadlaya waxyiga Ruuxa Ilaah. Ruuxa Quduuska ahi arrimaha sidaas buu u habeeyey, ha ahaato bixinta wax sii sheegidda iyo dhacdooyinka lagu muujiyeyba, si loo baro in wakiilka aadanaha laga hayo indhaha, laguna qariyo Masiixa dhexdiisa, oo Rabbiga Ilaaha samada iyo sharcigiisana kor loo qaado.

“Akhriya kitaabka Daanyeel. U yeedha, qodob qodob, taariikhda boqortooyooyinka halkaas lagu matalay. Bal eega ragga dawladnimo, golyaasha, ciidammada xoogga badan, oo arka sida Ilaah uga shaqeyey inuu hoos u dhigo kibirka dadka, oo uu ammaanta aadanaha boodhka ku rido. Ilaah keliya ayaa lagu muujiyey inuu weyn yahay. Aragtida nebigeed dhexdeeda waxaa lagu arkayaa Isaga oo ridiye taliye xoog badan oo mid kale taagaya. Waxaa loo muujiyey inuu yahay Boqorka koonka, oo qarqa u saaran inuu dhiso boqortooyadiisa weligeed ah—Kan Qadiimiga ah ee Maalmaha, Ilaaha nool, Isha xigmadda oo dhan, Taliyaha wakhtiga haatan ah, Muujiyaha mustaqbalka. Akhri oo garo sida uu banii’admigu u liito, u tabar yar yahay, cimrigiisu u gaaban yahay, u qaldamo, oo dembiile u yahay marka uu naftiisa u qaado wax aan jirin.”

“Ruuxa Quduuska ah wuxuu inagu hagayaa xagga Ilaah, Ilaaha nool, oo ah waxa ugu weyn ee fiiri loo yeesho—xagga Ilaah sida loogu muujiyey Masiixa. ‘Waayo, ilmo baa inoo dhashay, wiilna waa layna siiyey; oo dowladnimadu garabkiisay saarnaan doontaa; magiciisana waxaa loogu yeedhi doonaa Yaab leh, Lataliye, Ilaaha Xoogga badan, Aabbaha Weligiis jira, Amiirka Nabadda’ [Ishacyaah 9:6].”

“Iftiinkii Daanyeel si toos ah uga helay Ilaah waxaa si gaar ah loo siiyey maalmahan ugu dambeeya. Riyadii uu ku arkay qararka webiyada Ulai iyo Hiddeqel, kuwaas oo ah webiyada waaweyn ee Shincaar, hadda waxay ku jiraan geeddi-socodkii rumoobidooda, oo dhacdooyinkii oo dhan ee la sii sheegayna dhowaan way dhici doonaan.

“Tixgeli duruufihii ay ummadda Yuhuuddu ku sugnaayeen markii waxsii sheegyadii Daanyeel la bixiyey. Reer binu Israa’iil waxay ku jireen maxaabiisnimo, macbudkoodiina waa la dumiyey, adeeggii macbudkana waa la joojiyey. Diintoodu waxay ku xuddun ahayd xafladaha nidaamka allabaryada. Qaababka dibadda ayey ka dhigeen kuwa wax walba ugu muhiimsan, halka ay lumiyeen ruuxii cibaadada runta ah. Adeegyadoodii waxaa kharribay dhaqammada iyo ku-dhaqannada heethannimada, oo marka ay gudanayeen cibaadooyinka allabariga kama ay sii eegin hooska si ay u arkaan xaqiiqada. Ma ay garan Masiixa, qurbaanka runta ah ee dembiyada dadka. Rabbigu wuu hawlgalay si uu dadka ugu geeyo maxaabiisnimo, una joojiyo adeegyadii macbudka, si aan xafladaha dibaddu u noqon wadarta guud ee diintooda. Mabaadi’dooda iyo ku-dhaqankooduba waa inay ka daahirmaan heethannimada. Adeeggii xeer-ritualka ahaa wuu joogsaday si adeeggii qalbigu u soo noolaado. Ammaantii dibadda waa la qaaday si tan ruuxiga ahi loo muujiyo.” Manuscript Releases, volume 16, 333, 334.

